

1 November 1920.

AFLEVERING 7.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKESTRAAT 223, AMSTERDAM

Prijs per Jaar / 6.50.

WAAR MOET HET HEEN?

Beschouwingen over bevolkingstoename en nog wat.

LEZER, ik moet beginnen met een bekentenis, die tevens een inleiding kan zijn. Hetgeen hier volgt is geen wetenschappelijke verhandeling in meer of minder populairen vorm, het is iets veel meer gewoon-menschelijks. Het is een angstkreet, en tegelijk een waarschuwing.

De bevolking in Nederland neemt snel in aantal toe. Dertig jaren geleden bestond onze bevolking uit vier miljoen mensen en nu uit zeven miljoen. Een groot deel van deze bevolking concentreert zich in de groote centra in het Westen des lands. Al die mensen willen wonen en liefst niet opeengepakt in de naargeestige huizenblokken, die onze tegenwoordige steden vormen, maar in tuindorpen en villaparken. Het ontwaakte streven naar „buiten wonen“ is op zich zelf een gelukkig verschijnsel, dat ik van harte toejuich; de wensch, om in het dagelijksch leven iets meer van de natuur te zien dan een stukje lucht met wolken is begrijpelijk en billijk. Maar het is plicht, de gevolgen onder de oogen te zien. Over dertig jaren zal onze duinzoom niets anders meer zijn

dan een aaneenschakeling van villaparken met landhuizen en landhuisjes, van openbare wandelterreinen, blokken middenstandswoningen en andere woningen, met en benevens alle verdere nuttige en noodige zaken, die daaruit voortvloeien. En dat bebouwingsproces is in de laatste jaren met benauwende snelheid gevorderd en zal met eenparig versneld tempo blijven vorderen. Als men ziet wat in de laatste jaren gebeurd is in de omgeving van Den Haag, Leiden en Haarlem, en wat in de naaste toekomst nog op het programma staat, slaat iemand de schrik om het hart. Vandaar deze angstkreet en de vraag: waar moet het heen?

Een groot deel van het menschdom is tevreden met een omgeving van buitenhuizen met tuinen en tuintjes, van wandelparken, openbare en niet-openbare speel- en sportterreinen, van rij- en straatwegen, voorgeschreven wandelpaden enz. enz. Maar er is ook nog een ander deel van het menschdom, dat daarmede niet tevreden is en daartoe behooren gij en ik, lezer. Wij willen het landschap zien in zooveel mogelijk ongerepten toestand om het ontstaan en de optredende wijzigingen door de natuurkrachten te kunnen begrijpen, wij willen het dieren- en plantenleven zien in zijn natuurlijke vormen, wij willen ons onze zwerftochten niet voorgeschreven zien in nauwkeurig afgebakende paden, wij willen naar rechts of links afwijken, als intuïtie ons dat influistert of als ons doel dat vordert, wij willen in het kort wat anders, dan dat andere deel van het menschdom. En zoo komen we daarmede in botsing.

Aan u, lezer, behoef ik niet te verzekeren, dat de Nederlandsche duinen een natuurmonument vormen van den allereersten rang, van zeer bijzondere waarde voor wetenschap en studie en bovenal van zeer bijzondere schoonheid. Daarvan is al veel, helaas veel te veel, vernield en onherroepelijk verloren gegaan, maar er zijn gelukkig nog groote stukken overgebleven, die nog vrijwel onbeschadigd zijn en niet onderdoen voor de meest grootsche en verheven natuurmonumenten in het buitenland. Dat dit zoo is, danken we uitsluitend aan het particuliere eigendomsrecht, dat het oorspronkelijk karakter grootendeels onaangetast heeft gelaten en belangrijke stukken van ons duinlandschap nog gespaard heeft voor het droevige lot, dat andere stukken heeft getroffen. Ik behoef ze u niet aan te wijzen. Wij ingewijden kennen ze en we maken ons ongerust, we voorzien wat gebeuren zal, als niet nog ter elfder ure krachtig en doelbewust wordt ingegrepen. Ik gevoel nu spijt, dat ik mij vroeger wel eens minder waardeerend heb uitgesproken over het eigendomsrecht van den grond; gezegend zij het grootgrondbezit en driewerf gezegend zij het artikel 461 Wetboek van Strafrecht.

Gij en ik, lezer, we behooren tot hen, in wie de primitieve instincten tot ontdekkingstochten en verkenningen in onbekende gebieden nog niet geheel en al gedood zijn, we willen de mogelijkheid daartoe behouden, voor zoover ons kleine en dichtbevolkte Nederland daartoe in staat is. We zijn ook eensgezind van meening, dat de menschheid wel iets aan dat ontdekkingsinstinct te danken

heeft en dat ook voor hen, die na ons komen, iets over moet blijven, dat de gelegenheid geeft, dat instinct te ontwikkelen. Het zou een misdaad zijn, indien we thans toelieten, dat onze kinderen en kleinkinderen geen stuk van onze duinkust meer konden zien in den oorspronkelijken toestand, indien ons nageslacht de duinnatuur slechts kon leeren kennen uit boeken en overleveringen, als wij den vroegeren toestand der Nederlandsche laagveenmoerassen met hun bevolking van lepelaars en kwakken, moeten zoeken in oude geschriften. Zal het ons geen bittere verwijten doen, aan ons, die het gevaar kenden en niet wilden afwenden? Het is nog niet te laat, om te verhoeden de vernieling van wat ons dierbaar is, van wat we liefhebben als de bron onzer zuiverste vreugden, als de schenker onzer schoonste levensdagen.

Neen, lezer, het is nog niet te laat. Maar nu mag ook niet langer gedraald worden, geen dag en geen nacht, nu moeten we alle krachten inspannen, om nog iets te redden van den ondergang, voor ons zelf en voor ons nageslacht.

En daarom kom ik met een voorstel. We hebben een middel, om het doel te bereiken, we kennen een weg, en dien weg hebben we in te slaan, zonder aarzeling en vol vertrouwen op de uitkomst, die ons zal vrijwaren voor het verwijt, dat onze kinderen ons anders zullen doen, het verwijt, dat we slechts belangstelling hadden voor handelszaken en wisselkoersen en aldus gedoogden, dat ons kostbaarste en teerste natuurmonument onherstelbaar te gronde ging.

Mijn voorstel is, dat allen, die het bovenstaande niet met een onverschillig schouderophalen ter zijde leggen, een fonds bijeenbrengen, dat we zullen aanbieden aan het bestuur van onze vereeniging tot behoud van natuurmonumenten, met de uitdrukkelijke bestemming, dat het moet dienen tot verwerving en instandhouding van stukken duingebied. Of nog beter: we stellen het bestuur in staat een zoodanig fonds te vormen. Als van nu af ieder onzer naar vermogen medewerkt, door woord en daad, met geestdrift en krachtigen wil, dan is het succes verzekerd. We kunnen beginnen met onze contributie te verdubbelen en nieuwe leden aan te brengen in grooten getale. Maar er staan ons ook nog wel andere middelen ten dienste. In elke plaats is wel een groepje menschen te vinden, die de verwezenlijking van dit denkbeeld willen bevorderen, en in hun kring willen opwekken tot steun, bijvoorbeeld door het organiseeren van natuurhistorische tentoonstellingen, samengesteld uit eigen collecties, toegankelijk voor geringen prijs en met uitdrukkelijke vermelding van het doel. Op deze en andere wijze moet binnen korten tijd iets te bereiken zijn, tenzij mijn woorden te weinig weerklank mochten vinden, tenzij gij en ik, lezer, een te kleine minderheid blijken te vormen. Dan hebben we te berusten in het onvermijdelijke, en moeten we ons troosten met de gedachte, dat we althans gedaan hebben, wat in onze macht ligt.

DR. IR. P. TESCH,

Directeur van 's Rijks Geologischen Dienst.

Gaarne steunen wij het denkbeeld van Dr. Tesch. Inderdaad, wij kunnen niet wachten. Haast iedere dag brengt nieuwe gevaren. En voor het duin geldt nog meer dan voor andere terreinen, de droevige waarheid, dat het, eens bedorven, voor langen tijd, zelfs voor altijd, verloren is. Dat kunt ge overal zien, waar de bloemrijke valleien van vroeger vervangen zijn door verlaten aard-appelvelden en waar een al te overhaaste ontwatering een woestenij heeft geschapen.

Er zijn in Rotterdam en Den Haag, in Haarlem, Leiden, Amsterdam en Alkmaar honderdduizenden menschen, jong en oud, voor wie, wellicht zonder dat zij het weten, het behoud van het ruime vrije duin een levensbelang is. Daarom moeten zij eigenaars van dat duin zijn, zij moeten het doodeenvoudig koopen, opdat het behouden worde, zooals de groote grondeigenaren het tot nogtoe hebben behouden. Als de honderdduizenden gemiddeld ieder tien gulden beschikbaar stellen dan zijn de millioenen er spoedig genoeg, waarmee dan stuk voor stuk, naarmate de gelegenheid zich voordoet het groote Nederlandsche Duinpark kan worden aangekocht en in stand gehouden en beheerd volgens den directen wil van de koopers zelve.

Gelukkig, dat wij een zaakwaarnemer vinden in de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Iedereen kan zijn schenking zenden aan het kantoor dier vereeniging: Heerengracht 260 te Amsterdam. Het best geschiedt dat wel door zich aan te geven voor het lidmaatschap tegen een minimum contributie van f 2.50 's jaars.

JAC. P. THIJSSÉ.

VAN ARISTOTELES TOT PASTEUR.

IX. Carolus Linnaeus (23 Mei 1707—10 Jan. 1778).

EEN natuurhistoricus van vroeger eeuwen heeft zich zulk een roem verworven bij het nageslacht als Carolus Linnaeus en van geen ander weet een ontwikkeld mensch zooveel als van den genoemden Zweed. Wat beteekenen voor iemand, wiens studie en belangstelling niet toevallig biologische problemen betreffen, namen van Dodonaeus, Swammerdam en Vesalius! Zelfs voor vele biologen zeggen hun namen niet veel, maar de klank van Linnaeus' naam is bekend!

Voor velen is hij de incarnatie van de studie der botanie. Als een wetenschappelijke Napoleon beheerschte hij het gebied en stelde de wetten op, waaraan men zich diende te houden.

Het is dan ook met eenigen schroom, dat ik dit opstel publiceer, waar ik Linnaeus' beteekenis niet zóó hoog stel, als men wellicht zou verwachten in verband met zijn populariteit.

Na het optreden van het driemanschap: Malpighi, Swammerdam en Leeuwenhoek richtte de belangstelling van vele geleerden zich op de biologie.